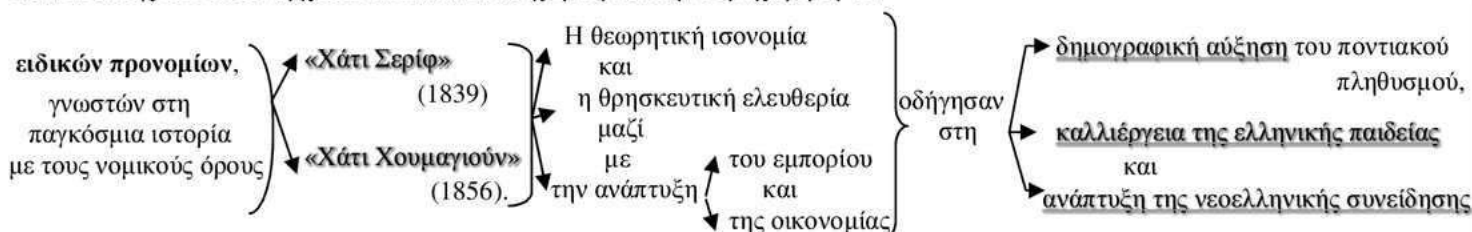

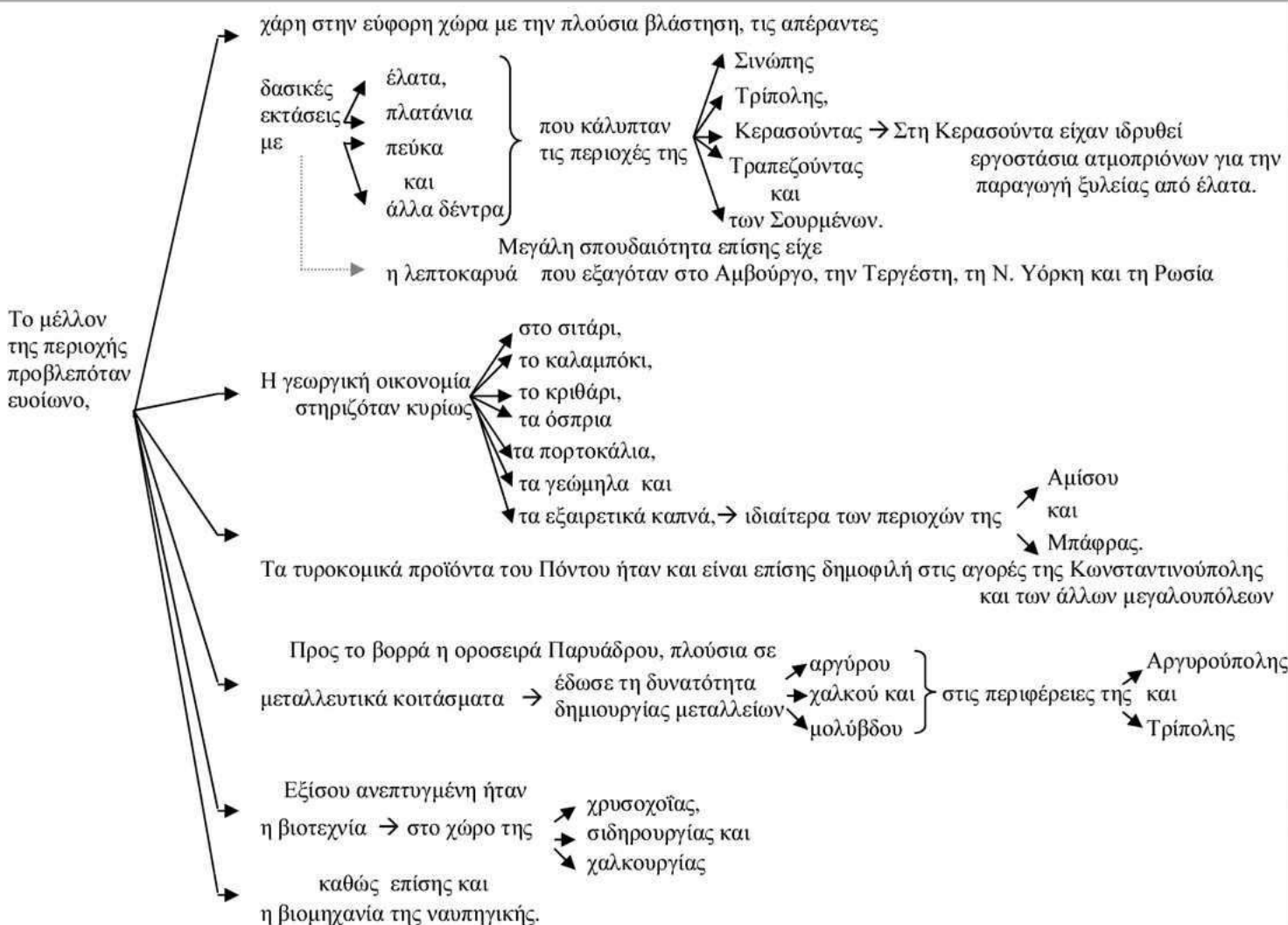
- I. Παραχώρηση ειδικών προνομίων
- II. Οικονομική ανάπτυξη
 - α) Πλουτοπαραγωγικές πηγές
 - β) Το διαμετακομιστικό εμπόριο
- III. Πνευματική ανάπτυξη
 - α) Η προσφορά του επιχειρηματικού κόσμου και το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας
 - β) Το τυπογραφείο και η ανάπτυξη εθνικής συνείδησης
- IV. Η εθνική πολιτική των Νεοτούρκων

I. Το δυσμενές κλίμα για τους υπόδουλους Έλληνες, που είχε διαμορφωθεί στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, άρχισε σταδιακά να υποχωρεί μετά την παραχώρηση των

Ο ποντιακός ελληνισμός εγκατέλειψε τα κρησφύγετά του και κατέβηκε στις παραλιακές περιοχές, όπου έκτισε καινούργια χωριά, εκκλησίες και σχολεία. Σε σύντομο χρονικό διάστημα πήρε ξανά στα χέρια του το εμπόριο ολόκληρου του Εύξεινου Πόντου και της ενδοχώρας, ενώ η Τραπεζούντα ξαναβρήκε τις παλιές της δόξες.

II.

Η κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Εύξεινου Πόντου ήταν

το διαμετακομιστικό εμπόριο

με κυριότερα λιμάνια

την Τραπεζούντα,
την Αμισό,
την Κερασούντα,
την Οδησσό,
την Βράϊλα,
το Νοβοροσίσκι και
τη Σεβαστούπολη.

► Κατά την διάρκεια του πολέμου οι Νεότουρκοι με διάφορους τρόπους προσπαθούσαν να απομακρύνουν και να περιορίσουν το εμπόριο των χριστιανών, οι οποίοι για να επιβιώσουν συνεργάστηκαν με τις τοπικές μουσουλμανικές εθνότητες.

► Η Τραπεζούντα μέχρι το 1869 ήλεγχε το 40% του εμπορίου της Περσίας και το διαμετακομιστικό εμπόριο απέφερε κέρδος περίπου 200.000.000 φράγκα το χρόνο.

► Οι ελληνικές επιχειρήσεις διέθεταν εμπορικά καταστήματα και πρακτορεία μεταφορών στη

Ρωσία,
Περσία,
Αγγλία,
Κωνσταντινούπολη,
Μασσαλία και σε
άλλες μεγάλες πόλεις της Ευρώπης

► Η Τραπεζούντα αποτελούσε το σταυροδρόμι της εμπορικής κίνησης μεταξύ Δύσης και Ανατολής μέχρι το 1869 που ολοκληρώθηκε η διάνοιξη της Διώρυγας του Σουέζ, οπότε άρχισε η σταδιακή παρακμή του λιμανιού της. Ωστόσο για μεγάλο διάστημα και μετά το 1883, τέσσερις μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί και εμπορικοί οίκοι της Τραπεζούντας έλεγχαν μαζί με το υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών σχεδόν όλη την οικονομία του ανατολικού Πόντου.

Ανάλογη ήταν η οικονομική κίνηση των Ελλήνων και στις άλλες πόλεις του Πόντου:

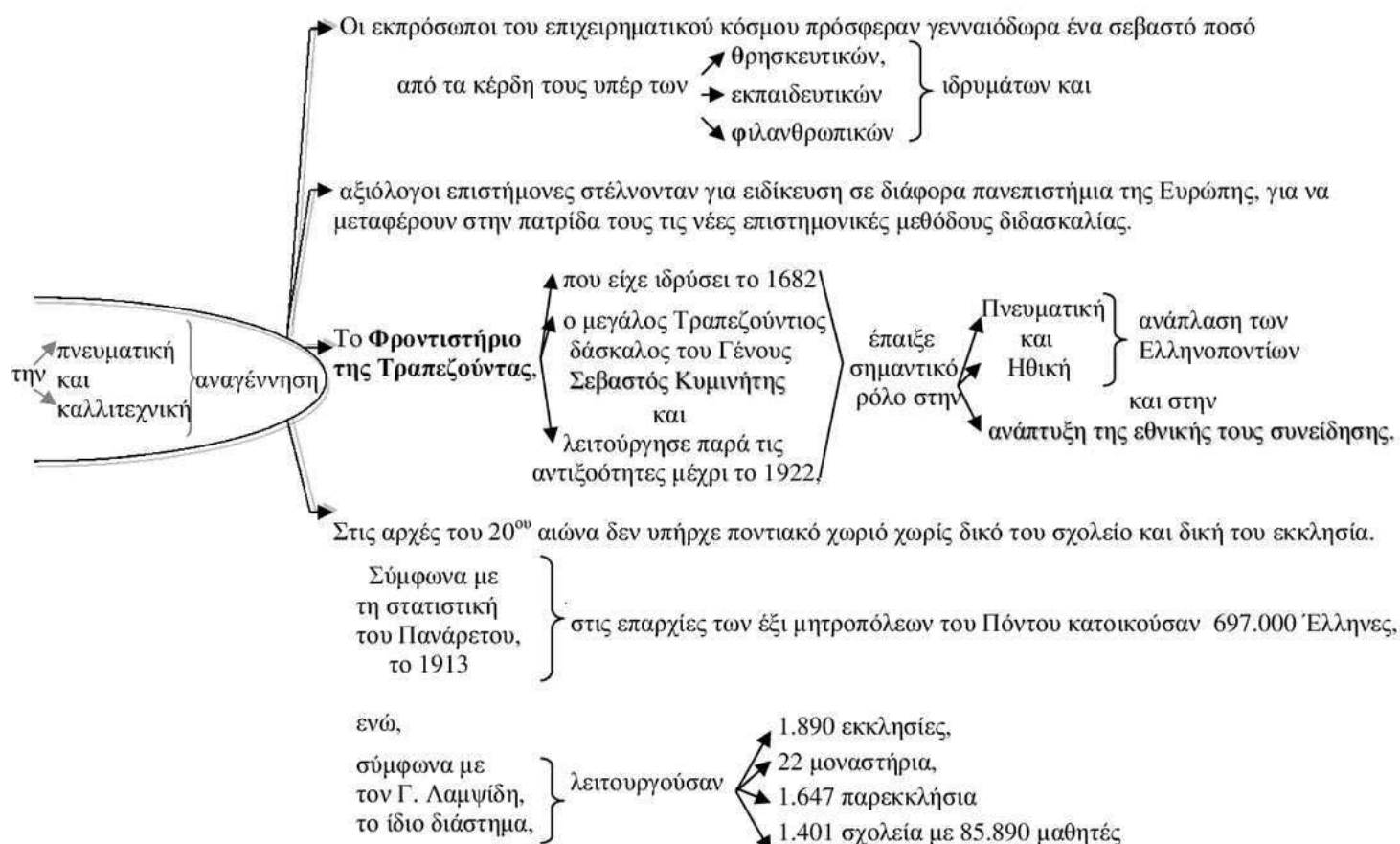
► από το εμπορικό λιμάνι της Αμισού εξαγόταν μεγάλες ποσότητες εξαιρετικού καπνού και άλλων εγχώριων προϊόντων, ενώ το 1869 στην Αμισό από τις 214 επιχειρήσεις της πόλης οι 156 άνηκαν στους Έλληνες.

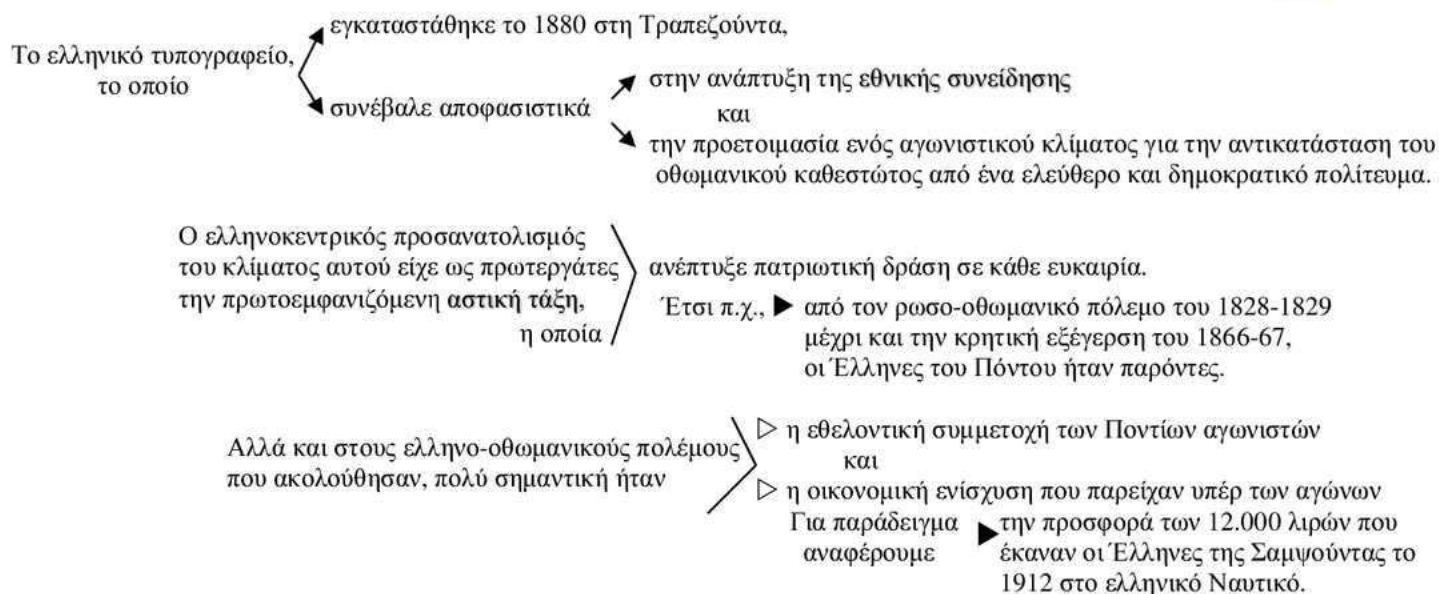
► Στην Κερασούντα οι εφοπλιστικοί και εμπορικοί οίκοι των

Κωνσταντινίδη
Κακουλίδη,
Σούρμελη και
Πισσάνη

καταξιώθηκαν στα μεγάλα εμπορικά κέντρα του Εύξεινου Πόντου αλλά και της Ευρώπης.

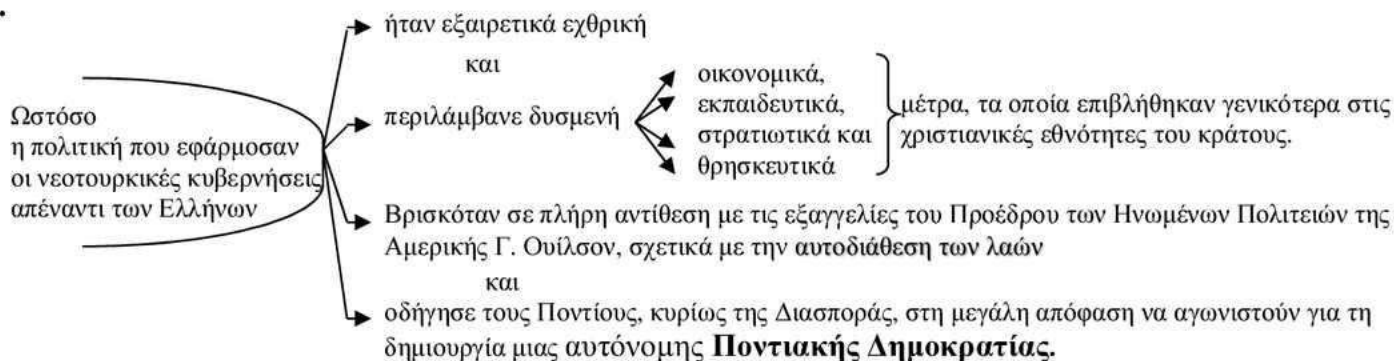
III. Η οικονομική άνθιση του ελληνισμού στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου είχε ως αποτέλεσμα

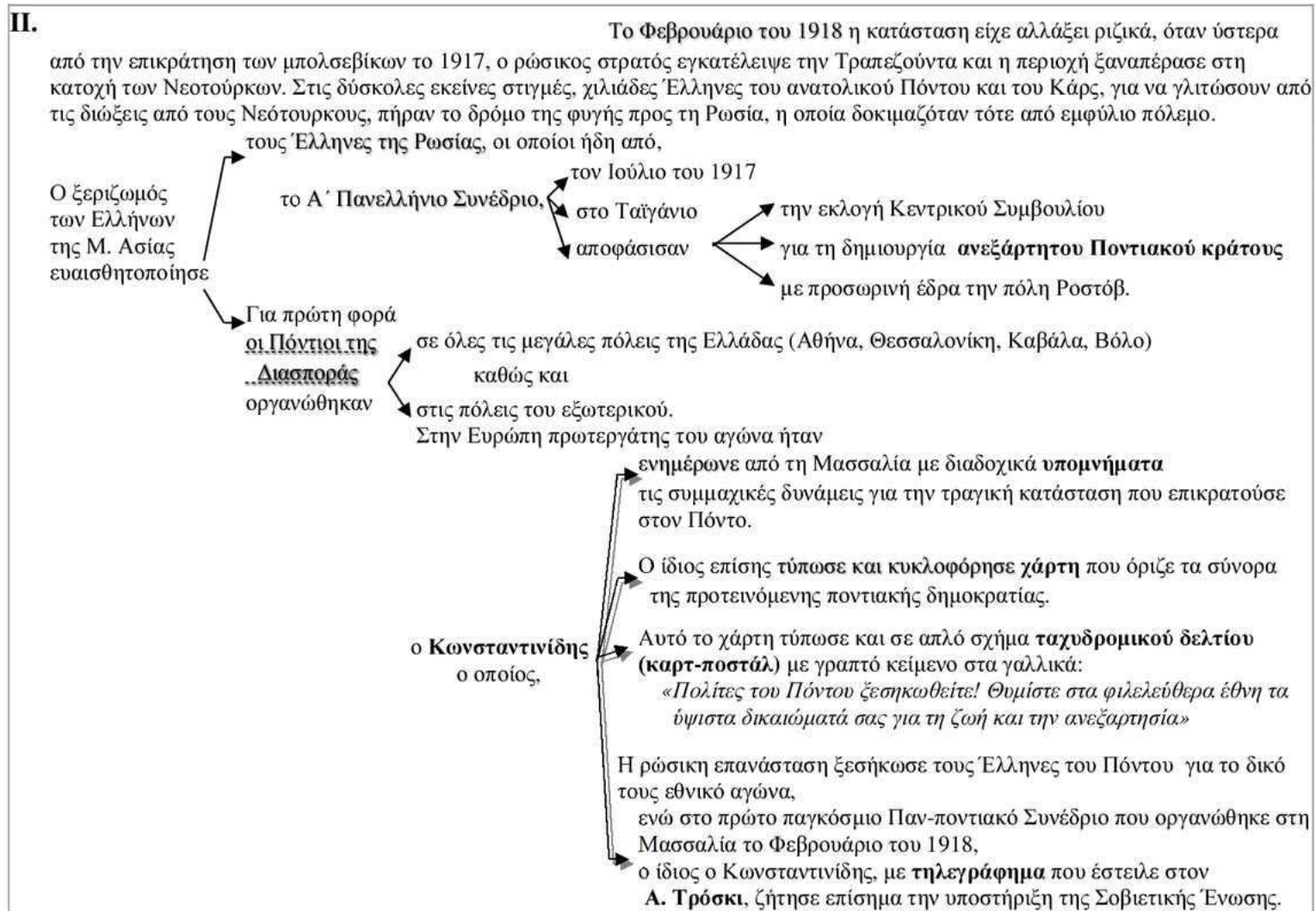
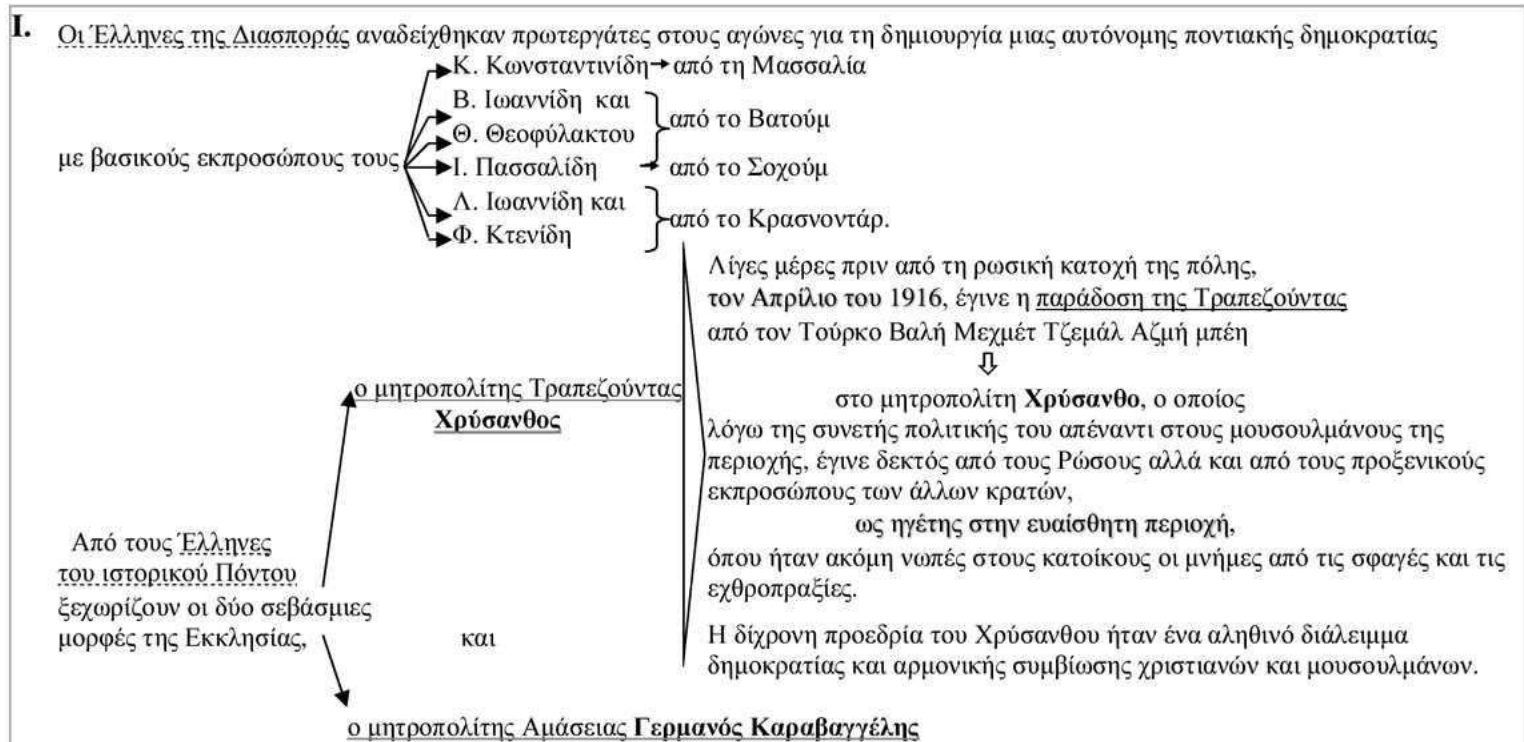

Ο 20^{ος} αιώνας βρήκε τον ελληνισμό του Πόντου να έχει θεαματικό προβάδισμα συγκριτικά με τις άλλες εθνότητες της ευρύτερης περιοχής στον οικονομικό και στον πνευματικό τομέα.

IV.

ΔΟΜΗ	
I.	Οι πρωτεργάτες – Η δίχρονη προεδρία του Χρύσανθου
II.	Ενέργειες μετά το 1918
III.	Η στάση του Βενιζέλου στο συνέδριο ειρήνης στο Παρίσι
IV.	Συνομοσπονδία με Αρμένιους και Μουσουλμάνους του Πόντου.
V.	Συνεργασία με Κούρδους και Αρμένιους εναντίον του Κεμάλ.
VI.	Η τελευταία προσπάθεια ποντοαρμένικης συνεργασίας
VII.	Ο ελληνοποντιακός πληθυσμός της Ρωσίας έως σήμερα

III. Η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου } ΑΡΧΙΚΑ ήταν σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων.

ΟΜΩΣ,

στο
συνέδριο Ειρήνης
στο Παρίσι,
που άρχισε
το Δεκέμβριο του 1918.

ο Ελ.
Βενιζέλος

πιέστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και
ΔΕΝ συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων,
και,
παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου,
συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία.

Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση
στους Έλληνες του Πόντου, → οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποίησαν στο
Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία,
Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο
Παρίσι για να μεταπείσουν τον Πρωθυπουργό, τον οποίον
επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919
ο Μητροπολίτης Χρυσανθος.

Μετά την διεξοδική ενημέρωση
που έλαβε ο Έλληνας πρωθυπουργός από τον Χρυσανθο, για το Ποντιακό Ζήτημα,
αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων
και
έδωσε την έγκρισή του στο μητροπολίτη να συνεχίσει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των
πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη.
Οι περισσότεροι από αυτούς, με εξαίρεση τους Άγγλους αντιπροσώπους, είδαν με πολλή
κατανόηση τα αιτήματα των Ελληνοποντίων. Συγκεκριμένα, στη πρόταση του μητροπολίτη
να γίνει ο Πόντος ανεξάρτητο κράτος υπό ελληνική εντολή, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α Ουίλσον
απάντησε: *«Είναι θαυμάσια όσα μου λέτε. Ο Πόντος πρέπει να γίνει ανεξάρτητος.
Μίαν ψήφον έχω εις την Συνδιάσκεψιν, αλλά θα την διαθέσω υπέρ του λαού σας».*

IV. Παράλληλα με τον παν-ποντιακό αγώνα των Ελλήνων της Ρωσίας,

ο Χρυσανθος
Επισκέφθηκε το Εριβάν
και
διαπραγματεύθηκε με τους
Αρμένιους,
καθώς επίσης και
Μουσουλμάνους
του Πόντου,

μια μορφή
συνομοσπονδίας

Ωστόσο η αμοιβαία καχυποψία έγινε αιτία να χαθεί
πολύτιμος χρόνος, ο οποίος αποδείχθηκε μοιραίος,
εξαιτίας των γρήγορων πολιτικών εξελίξεων.

Το πολιτικό γεγονός που λειτούργησε ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος ήταν

η συνθήκη
φιλίας
και
συνεργασίας
ανάμεσα
στους
μπολσεβίκους
και
τον Κεμάλ

Η συνθήκη αυτή έδωσε στον αδύναμο ως τότε Κεμάλ την οικονομική,
στρατιωτική, και ηθική δυνατότητα να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του
κατά των Ποντίων
και, ακόμη,
να εμφανιστεί στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου με υπερβολικές
απαιτήσεις, που λόγω της ιστορικής συγκυρίας δεν απορρίφθηκαν από
τις νικήτριες Δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι ήταν σύμμαχοι με τους
Έλληνες

V. Παρά το αρνητικό κλίμα που δημιουργήθηκε, ο ποντιακός ελληνισμός δεν πτοήθηκε.

Στις 10 Μαρτίου 1921, πρότεινε στον υπουργό εξωτερικών Μπαλτατζή

Ο Μητροπολίτης
Αμάσειας
Γερμανός,

συνεργασία με
τους Κούρδους
και
τους Αρμένιους

εναντίον
του κινήματος του Κεμάλ

Η κυβέρνηση του Γούναρη,
απομονωμένη και από τους συμμάχους,
ΔΕΝ πήρε καμία πρωτοβουλία,

ενώ οι Πόντιοι απογοητευμένοι, με πρωτοβουλία του Γερμανού Καραβαγγέλη, διοργάνωσαν
δύο συνέδρια
στη Κωνσταντινούπολη στις 17 Αυγούστου 1921
και
στην Αθήνα στις 4 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους.

VI.

Η τελευταία προσπάθεια
ποντοαρμένικης συνεργασίας
άρχισε καθυστερημένα
στις αρχές του 1922,

όταν πια τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων είχαν αλλάξει πλευρά. Εκμεταλλευόμενος την
ευνοϊκή συγκυρία

ο Κεμάλ πασάς, με τη φανερή υποστήριξη και των μπολσεβίκων, της Ιταλίας, της Γαλλίας, της Αγγλίας, άρχισε την αντεπίθεση που έφερε και την κατάρρευση του μετώπου.

Η ποντιακή Δημοκρατία έμεινε ένα όνειρο,
ενώ η καταδίκη σε θάνατο από την κεμαλική κυβέρνηση όλων των πρωτεργατών του αγώνα σφράγισε την εθνική
συμφορά του ποντιακού ελληνισμού, η οποία συνδέεται με τη γενικότερη τύχη του ελληνισμού της Μ. Ασίας.

VII.

Αυτή την περίοδο
της γενοκτονίας
αλλά και νωρίτερα

ένας δεύτερος ποντιακός ελληνισμός ζούσε και μεγαλουργούσε στη Ρωσία.
Περισσότεροι από 500.000 Πόντιοι κατοικούσαν στη Ρωσία,

ενώ

το 1918,

με τις ομαδικές μετοικεσίες των καταδιωγμένων Ποντίων, ιδιαίτερα μετά την αποχώρηση των ρωσικών
στρατευμάτων ξεπέρασαν τους 750.000.

Σήμερα
υπολογίζεται

ότι στην πρώην Σοβιετική Ένωση ζουν ακόμη
περισσότεροι από μισό εκατομμύριο Πόντιοι, οι οποίοι διατηρούν, στο βαθμό που δεν επεμβαίνουν οι αρχές
των Ανεξάρτητων Δημοκρατιών της Κοινοπολιτείας, τις πατροπαράδοτες ελληνοποντιακές τους παραδόσεις.

Στον ιστορικό Πόντο όμως το τέλος της ιστορίας και του πολιτισμού των Ποντίων ήταν εξαιρετικά τραγικό
και
σταμάτησε βίαια με την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών που όρισε η Συνθήκη της Λωζάνης το 1923

3. Η μεθοδευμένη εξόντωση (γενοκτονία) των Ελλήνων του Πόντου ΛΟΜΗ

Είναι γνωστή η γενοκτονία του αρμένικου λαού το 1915 από τους Νεότουρκους,

ΑΛΛΑ

ΔΕΝ είναι γνωστή η μεθοδευμένη εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου →

που είχε τις ίδιες αναλογίες ποσοτικά και ηθικά με την γενοκτονία των Αρμενίων την περίοδο 1916-1923.

Από τους 697.000 Πόντιους που ζούσαν **το 1913** στον Πόντο, περισσότεροι από 353.000, δηλαδή ποσοστό μεγαλύτερο από το 50%,

θανατώθηκαν μέχρι **το 1923** από τους Νεότουρκους και τους Κεμαλικούς στις πόλεις και τα χωριά, στις εξορίες και τις φυλακές καθώς και στα τάγματα εργασίας, τα λεγόμενα «αμελέ ταμπουρού».

Η Φύση και η μέθοδος της εξαπόλυσης συστηματικών διώξεων κατά των ελλήνων του Πόντου από τους Νεότουρκους και τους Κεμαλικούς

ενώ είχε πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη γενοκτονία των Εβραίων

είχε **δύο βασικές διαφορές** κατά τον Π. Ενεπεκίδη.

Δεν είχε καμία ιδεολογική, κοσμοθεωρητική ή ψευδοεπιστημονική θεμελίωση περί γενετικής, ευγονικής και αρίας ή σημιτικής φυλής.

Εξυπηρετούσε μόνο τη συγκεκριμένη πρακτική πολιτική σκοπιμότητα της εκκαθάρισης της Μ. Ασίας από το ελληνικό στοιχείο.

Οι εξορίες των κατοίκων ολόκληρων χωριών, οι εξοντωτικές εκείνες οδοιπορίες μέσα στο χιόνι των γυναικόπαιδων και των γερόντων – οι άντρες βρίσκονταν ήδη στα τάγματα εργασίας ή στο στρατό –

συνετέλεσαν ώστε πολλοί να πεθάνουν από τις κακουχίες.

Η κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή του Εύξεινου Πόντου επιδεινώθηκε, όταν ο ελληνικός στρατός στις **15 Μαΐου 1919** κατέλαβε τη Σμύρνη και ένα μέρος της ενδοχώρας.

Ο ίδιος ο Κεμάλ στις **19 Μαΐου 1919** οργάνωσε τη **δεύτερη φάση** των διωγμών, όταν αποβιβάστηκε στη Σαμψούντα.

Με τη Συνθήκη της Λωζάννης στις **24 Ιουλίου 1923**, ορίστηκε ως σύνορο μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας ο ποταμός Έβρος. Ήδη στις 30 Ιανουαρίου του ίδιου έτους είχε υπογραφεί στη Λωζάννη η σύμβαση περί ανταλλαγής των πληθυσμών

Ωστόσο η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων προσφύγων είχε ήδη εγκαταλείψει την περιοχή πριν από τη σύμβαση, ενώ πολλοί κατέφυγαν στις παραλιακές πόλεις για να επιβιβασθούν σε πλοία για την Ελλάδα

Συνολικά, ο παρευξείνιος ελληνισμός της Μ. Ασίας εξοντώθηκε κατά την περίοδο **1914-1924**.
Η ακολούθησε τον δρόμο της διασποράς προς την Ευρώπη, την Αμερική και τη Περσία (Ιράν), τη Σοβιετική Ένωση και την Ελλάδα.

Τα αρχεία των Υπουργείων Εξωτερικών της Ευρώπης και της Αμερικής, καθώς επίσης και οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών πιστοποιούν το μέγεθος και το είδος του διωγμού που υπέστησαν οι Έλληνες του Πόντου